

Hjem > Landdistriktsmidler > 2013 > Landbruget i planlægningen 2020 LD > Jordfordeling som aktivt instrument i forvaltningen af det åbne land

Jordfordeling som aktivt instrument i forvaltningen af det åbne land

Jordfordeling kan være et godt instrument, når anbefalingerne fra Natur- og Landbrugskommissionen skal implementeres. Især hvis der skal iværksættes en samlet indsats, der skal skabe bedre betingelser for såvel natur og landbrug.

I "En ny start" fra foråret 2013 opregner Natur- og Landbrugskommissionen en række anbefalinger til Regering og Folketing med det formål at iværksætte en større samlet indsats, der skal skabe bedre betingelser for såvel natur og landbrug.

Jordfordeling kan dog med fordel ses i sammenhæng med en række af de øvrige anbefalinger, herunder anbefalingerne om styrket planlægning i det åbne land.

Generelt om jordfordeling

Jordfordeling, hvor landbrugsjorder byttes eller udskiftes mellem ejere fra en oprindelig ejendomssituation til en ny, er en velanset og anerkendt fremgangsmåde. Den kan føres helt tilbage til udskiftningerne for mere end 200 år siden og i sin nuværende form tilbage til perioden efter 1920 efter Nordslesvigs genforening med Danmark, hvor der i Sønderjylland var et stort behov for arronderingsforbedring.

Forbedringerne består i, at dyrkningslodder reduceres i antal, samles omkring produktionsbygningerne og sammenlægges for at skabe bedre og større dyrkningsfelter.

Jordfordeling gennemføres i Danmark med en unik grad af frivillighed. Lovens tvangsinstrumenter anvendes reelt aldrig.

Gennem hele perioden har jordfordeling også været anvendt i forbindelse med tidstypiske projekter. Op gennem 40'erne og 50'erne har det været anvendt til jordfordeling efter landvinding, og gennem 60'erne er jordfordeling i stigende grad anvendt ved "oprydning" og arronderingsforbedring ved nyetablering af vejanlæg. Fra 1990 blev jordfordelingslovens formål udvidet, så jordfordeling også kunne anvendes ved "projektjordfordelinger", hvor naturgenopretning og skovrejsning skulle indpasses i landskabet, og hvor berørte landbrugsejendomme så enten kunne få erstatningsjord, engangerstatninger (VMP II og - vådområdeprojekter) eller afstå jorder til projektformål med fuld erstatning. Det er ligeledes muligt at anvende jordfordeling til gennemførelse af projekter med grundvandsbeskyttelse.

Jordfordelingsarbejdets karakteristika – enkelthed

Jordbytte, mellem et større eller mindre antal lodsejere, herunder jordfonde og offentlige myndigheder, er karakteriseret ved at være en meget enkel proces. I stedet for at bruge skødeaftaler for hver enkelt handel med et stykke landbrugsjord mellem to parter bruges i jordfordelingsager en "jordfordelingsoverenskomst". Hver deltagende lodsejer noteres i denne overenskomst for hvert enkelt delareal, der afgives eller modtages og ligeledes kan aftaler om engangerstatning ved frivillige aftaler indføres i overenskomsten.

Når hele "puslespillet er gået op", afsiges en kendelse af en jordfordelingskommission. Det er en slags "one-stop"-shopping, hvor alle nødvendige aftaler kan laves mellem jordfordelingsplanlæggeren og lodsejeren.

Ved jordfordeling kan der gennemføres løsninger, der er mere optimale, end der kan opnås ved enkelthandler.

Jordfordeling og forhandlingsplanlægning i fremtiden

Et af jordfordelingsprocessens helt centrale elementer ligger i, at en koordinerende planlægger dels har et overblik og dels gennem dialog med lodsejerne indgår frivillige aftaler om jordomlægninger i et afgrænset område med henblik på en samlet formålsbestemt plan.

Centralt i processen er ligeledes, at planlæggeren med hver enkelt lodsejer tager udgangspunkt i dennes ønsker og søger at indarbejde disse i den endelige plan. Er lodsejeren f.eks. interesseret i at købe, sælge eller bytte jord, vil han gerne nettosupplere sine jordtilliggende eller vil vedkommende gerne aftrappe. Er det en kvægavler, kan der være særlige ønsker til tæt beliggenhed af jorder omkring bygningerne, mens det, hvis det er en planteavler, måske er vigtigere, at jorderne er så sammenhængende som muligt. Deltids- og fritidslandmænd kan have andre interesser.

Strukturudviklingen har skabt bedrifter, der er større end mange godser, men deres jorder kan være spredt over flere sogne. Samtidig er antallet af deltids- og fritidslandmænd øget.

Ved jordfordeling reduceres den landbrugsmæssige trafik på offentlige veje, og jordfordeling har således også et positivt aspekt for det offentlige og for almenheden.

Natur- og Landbrugskommissionen peger på jordfordeling som et instrument, men bemærker, at almindelige jordfordelingsager i dag ikke rejser på grund af for høje transaktionsomkostninger, hvorfor der som handling foreslås fritagelse for tinglysningsafgifter.

Der kan, i forbindelse med naturpleje som driftsgren, peges på, at der i forbindelse med fællesgræsning og lignende kan være "faldgrupper" i form af uklare brugsaftaler, der kan medføre tab af støtte muligheder, hvorfor hensigtsmæssige ejerforhold vil være optimalt både i den daglige drift og i forhold til deltagelse i støtteordninger.

Jordfordeling kan også være et nyttigt instrument i forhold til flere end de direkte nævnte anbefalinger, f.eks. mere natur i landbrugslandet og tidssvarende forvaltning af vandløb og klimatilpasninger. Der kan peges på jordfordeling i forbindelse med planlægning i det åbne land, byvækst mv. Der vil i de tilfælde være et behov for at afdække jordfordelingsinstrumentets muligheder for en multifunktionel tilgang, der giver mulighed for at inddrage flere perspektiver på samme tid – også her er det vigtigt at se på de bagvedliggende støtteordninger.

Derudover er der behov for en udvikling af jordfordelingsinstrumentet i forhold til jordfordeling for store bedrifter spredt over et stort areal.

Der er behov for afdækning af de reelle strukturelle og økonomiske barrierer for strukturjordfordelinger.

Der er behov for integrering af jordfordeling i flere typer offentlige opgaver, herunder fysisk planlægning.

Der er behov for afdækning af finansieringsmuligheder ud over landdistriktsforordningen.

Esben Munk Sørensen, Aalborg Universitet
Trine Eide og Knud Erik Jensen, Videncentret for Landbrug